

Betreft: Zienswijze Omgevingsvisie Zevenaar 2040

De Liemers, 24 maart 2025

Geacht College,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van de Omgevingsvisie Zevenaar 2040 en zien een uitgebreid doordacht document. In het document geeft de gemeente aan de energie van de samenleving te willen gebruiken en initiatieven toetsen op maatschappelijke waarde. Daar dragen wij graag aan bij.

Lokaal eigendom

In deze Omgevingsvisie ontbreekt echter wat ons betreft een belangrijk punt, namelijk het thema lokaal eigendom bij energieprojecten. Wij bevelen sterk aan om dit punt alsnog in de Omgevingsvisie op te nemen.

Lokaal eigendom bij energieprojecten is een belangrijk thema. Het is een manier om burgers en bedrijven uit de eigen gemeente te betrekken bij de energieprojecten. De mensen een kans te geven om mee te doen en daardoor ook maatschappelijke acceptatie te vergroten. Met lokaal eigendom zorg je voor lokale zeggenschap meer dan alleen in het participatieproces. Bovendien is het gevolg van (gedeeltelijk) lokaal eigendom dat (een deel van) de opbrengsten van een dergelijk project in de gemeente blijven en dus de lokale economie versterken.

Met lokaal eigendom worden de lusten en de lasten van een energieproject eerlijk verdeeld onder de omgeving. Lokaal eigendom is meer dan alleen financiële participatie. Juist het onderdeel zeggenschap, dat deel uitmaakt van het lokaal eigendom, is cruciaal. Zeker met het oog op het decentraliseren van de energievoorziening, het belang van steeds meer lokaal leveren, lokaal energie delen en een eerlijke, betaalbare energietransitie.

Bijdragen en profiteren

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat voor grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit op land gestreefd wordt naar 50% eigendom van de lokale omgeving. Ook de provincie Gelderland werkt aan een beleidsregel Lokaal Eigendom bij Duurzame Energie, “zodat inwoners actief kunnen bijdragen aan en profiteren van duurzame energieprojecten”. Ook de RES 1.0 van de Groene Metropoolregio onderstreept dit.

Het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NPRES) hanteert de volgende definitie van lokaal eigendom: het eigendom van lokale partijen

- Lokaal = partijen gevestigd in de lokale omgeving van het project
- Eigendom = het juridische en economische eigendom

De nieuwe energiewet biedt ruimte voor provinciale en gemeentelijke overheden om te bepalen dat een initiatiefnemer van een duurzaam energieproject moet motiveren welke inspanningen zijn gedaan voor het streven naar lokaal eigendom, wat de uitkomst is en als minder dan 50% lokaal eigendom het resultaat is wat daarvan de redenen zijn (Energiewet 2025, artikel 6.12). Dit biedt ook een kader voor overheden om bij verordening te bepalen dat het realiseren van tenminste 50% lokaal eigendom onderdeel moet zijn van de projectvoorbereiding. Het is te verwachten dat de komende provinciale beleidsregel, hierboven genoemd, hier zwaar op inzet.

Lokaal eigendom is niet strak gedefinieerd in beleid. Het is juist aan lokale partijen om dit samen te definiëren en te zorgen dat het lokaal eigendom goed past bij de lokale situatie. Daarvoor zijn in het land inmiddels talloze voorbeelden voorhanden. Als het uiteindelijk niet lukt om lokaal eigendom vorm te geven, moeten energieprojecten wel gerealiseerd kunnen worden. Maar er moet een overtuigende inspanningsverplichting zijn voor gemeente, gemeenschap en ontwikkelaars om te kijken of lokaal eigendom te organiseren is.

Energie de Liemers

Energie de Liemers (EDL) is opgericht als energiecoöperatie in 2021 en eind 2022 onderdeel geworden van de regionale Rijn- en IJssel Energiecoöperatie (REIJE) als ledengroep specifiek voor de Liemers. REIJE is voor 50% mede-eigenaar van Windpark Koningspleij, het Zonnepark Zonnig Duiven dat nog in ontwikkeling is en 100% eigenaar van diverse zonprojecten. Daarnaast richt REIJE zich op energiebesparing en lokaal energie leveren.

We zien minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige opwek van windenergie als een belangrijk uitgangspunt voor de energietransitie in Zevenaar. EDL/REIJE is een groeiende en steeds professionelere organisatie die in onze regio wil bijdragen aan het waarmaken van lokaal eigendom en een eerlijke, inclusieve energietransitie. EDL/REIJE is meestal zelf geen initiatiefnemer van projecten, maar werkt graag samen met projectontwikkelaars, zoals we dat ook in Duiven doen. Zo borgen we gelijktijdig de lokale betrokkenheid de professionele expertise.

Unieke kans voor een lokale energiegemeenschap

Participatie gaat niet alleen over directe financiële baten, maar ook over (toegang tot) energie en hoe we onze energievoorziening organiseren. Aan wie en tegen welke prijs de opgewekte energie geleverd en verkocht wordt. Grootschalige opwekprojecten zijn een belangrijk onderdeel van onze energietransitie en onze energiebehoefte (elektriciteit en warmte).

De mogelijke projecten in de gemeente Zevenaar bieden een unieke kans voor de verdere ontwikkeling van onze lokale energiegemeenschap. In een energiegemeenschap kunnen burgers, lokale overheden en ondernemingen samen energie opwekken, delen en verkopen. De hele gemeenschap kan meedoen en profiteert. In zowel Europa als in Nederland wordt steeds meer gewerkt aan Energiegemeenschappen als model voor het lokaal organiseren

van een betaalbare, betrouwbare, duurzame en voor gebruikers en omwonenden veilige energievoorziening. Zie bijv. ook de energieleverancier Energie van Ons en Streek Energie¹.

Geef lokaal eigendom een plek in de Omgevingsvisie

Lokaal mede-eigendom, bij voorkeur in coöperatief verband, is cruciaal. Met lokaal eigendom in coöperatief verband wordt ook lokale zeggenschap geborgd. En daarmee ook de mogelijkheid om in de projectontwikkeling, maar ook in de exploitatie, als lokale partij besluiten te nemen die ten goede komen aan de hele lokale gemeenschap.

Energiecoöperaties zijn in Nederland een beproefde manier om met betrokkenen (mét en zonder financieel belang) op een eerlijke en werkbare manier een stem te geven in het realiseren van collectieve doelen. Andere vormen van participatie zijn waardevol, maar wat ons betreft scoren deze onvoldoende: Alleen met coöperatief lokaal (mede-) eigendom heb je daadwerkelijk zeggenschap over het wind- of zonnepark, over het proces met de omgeving, de exploitatie en over de geldstromen.²

Om op lokaal eigendom te kunnen toetsen wanneer initiatieven zich aandienen, moet dit vastgelegd zijn in de beleidsdocumenten zoals de Omgevingsvisie. De Omgevingswet biedt ruimte om in de Omgevingsvisie een beleidskader voor participatie en lokaal eigendom op te nemen³. Dit biedt dus ruimte om de wensen van de gemeente kenbaar te maken en een signaal af te geven aan ontwikkelaars dat planologische medewerking daarmee voorspoediger kan verlopen. Er zijn zelfs voorbeelden van overheden die deze borging laten doorwerken in de vergunningverlening. Overigens is de door het Gelders Energieakkoord en anderen uitgewerkte Maatschappelijke Tender hier ook een goed aanvullend instrument voor.

Beschouw het nieuwe beleid van buurgemeente Montferland als leidraad

Op 17 oktober 2024 heeft de gemeenteraad van Montferland unaniem een beleid betreffende participatie en lokaal eigendom bij windparken aangenomen. Montferland gaat een actieve rol spelen in het borgen van minstens 50% lokaal eigendom en werkt in detail uit hoe dat gaat gebeuren. We roepen u op dit besluit en uitwerking te bestuderen en mee te nemen bij de uitwerking van het eigen beleid.

Windenergie energiemix en zoekgebieden

Daarnaast willen wij u de volgende overwegingen meegeven:

- Windenergie is van belang in de energiemix van de toekomst, ook voor het succesvol opzetten van lokale energiegemeenschappen, en alleen haalbaar met windturbines met een hoogte die tot aanzienlijke opbrengsten en haalbare business case leiden. Daarom is aanpassing van het huidige beleid het “Toets- en afwegingskader grootschalige duurzame energieopwekking (zon en wind) – Zevenaar” wenselijk, met

¹ <https://energie.vanons.org/>; <https://www.streekenergie.com/>

² <https://departicipatiecoalitie.nl/document/handreiking-financiele-participatie/>

³ <https://mnh.nl/wp-content/uploads/sites/15/2021/02/Leidraad-lokaal-eigendom-%E2%80%93-Participatiecoalitie-NH-februari-2021.pdf>

name in het licht van de aangenomen motie waarin alleen windturbines met een maximale hoogte van 50m worden toegestaan.

- Zoek ook daarom naar combinatielocaties voor wind- en zonne-energie om bestaande en nieuwe netaansluitingen zo goed mogelijk te benutten en maatschappelijke kosten te beperken.
- Vergroot het zoekgebied voor windenergie in de buurt van bedrijventerrein Innofase. Rond bedrijventerrein Innofase werken wij vanuit Zonnig Duiven met verschillende partijen aan de Smart Energy Hub Innofase. Voor deze energiehubs en de beoogde lokale energiegemeenschap heeft verbinding met een windpark in dit zoekgebied zeer waarschijnlijk grote meerwaarde.

Tot slot viel ons op dat op de Bouwsteenkaart leefomgeving het vergunde (nog niet gebouwde) zonnepark Zonnig Duiven ontbreekt. Wellicht is de keuze om alleen bestaande parken te vermelden. In het kader van toekomstige projecten zou het toevoegen van dit project echter informatief zijn.

Meer informatie

Zie voor meer informatie en handreikingen voor de overheid over het verwerken van dit thema in beleid bijvoorbeeld het Werkblad Lokaal Eigendom van het Nationaal Programma RES⁴ en de Factsheet Lokaal Eigendom van de Participatiecoalitie⁵.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw overwegingen,
Voor eventuele vragen of overleg zijn wij uiteraard beschikbaar,

Met vriendelijke groet,
Wout Oosterhof

Voorzitter Energie de Liemers en Secretaris Rijn en IJssel Energie Coöperatie
06-43361657 / info@energieделиemers.nl

⁴ <https://www.energieparticipatie.nl/system/files/inline/Werkblad%20Lokaal%20Eigendom.pdf>

⁵ <https://departicipatiecoalitie.nl/wp-content/uploads/2020/02/Factsheet-50-eigendom-van-de-lokale-omgeving-PC-maart-2020.pdf>